

Adatok az Északi-középhegység talajlakó poloskafaunájának ismeretéhez (Heteroptera) (Adatok Magyarország talajlakó poloskáinak ismeretéhez II.)

RÉDEI DÁVID & HUFNAGEL LEVENTE

ABSTRACT: *Data to the knowledge of the soil bug fauna of the Hungarian Northern-Mountains (Heteroptera).* Authors examined the extensive soil material collected by the late dr Imre Loksa between 1953 and 1990 all over the country. An annotated checklist of 111 species found on the soil level in the Hungarian Northern-Mountains are given. The zoogeographical composition of the soil bug fauna of the Hungarian Northern-Mountains was compared to the fauna of the Hungarian Transdanubian-Mountains and of the Hungarian Great Plain. The diversity of this three part of Hungary were also compared.

Bevezetés

Mivel a szárazföldi poloskák többsége általában a növényzeten tartózkodik, emiatt a hagyományosan alkalmazott gyűjtési módszereik döntően a növényzetet vizsgálják (fűháló, kopogtatóernyő). A talajszint állatainak automatikus gyűjtési módszereit azok csekély eredményessége miatt a speciálisan poloskákat gyűjtő kutatók még ma is csak ritkán alkalmazzák, régebben pedig szinte egyáltalán nem alkalmazták. Ezen okokból a talajszinten gyűjtött nagyobb poloskaanyag csak elvétve kerül a szakemberek kezébe, s így a jellemzően vagy kizárólag itt élő fajok gyakran sokkal kevésbé ismertek, mint a már régóta intenzíven vizsgált, a növényzetről rendszeresen gyűjtött vagy akár a vízben élő fajok (lásd. BÍRÓ 2003).

Az ELTE Állatrendszertani és Ökológiai Tanszékének munkatársai a néhai Loksa Imre vezetésével 1953 és 1990 között az ország számos részén végeztek gyűjtéseket a talajszinten. A feldolgozatlan Loksa-gyűjtemény poloskáit nagyrészt kiválogattuk és meghatároztuk (RÉDEI és HUFNAGEL 2003, RÉDEI et al 2003). Jelen dolgozatban a gyűjtemény Északi-középhegység területén gyűjtött poloskáinak faunisztikai adatait közöljük.

Anyagok és módszerek

Loksa Imre és munkatársai az Északi-középhegység területén a következő helyeken és módszerekkel végeztek gyűjtéseket:

- (1) Talajcsapda: Mátra (220 minta); Bükk (485 minta); Zempléni-hegység (15 minta).
- (2) Berlese-futtató: Börzsöny (17 minta); Cserhát: Naszály (195 minta), egyéb (131 minta); Gödöllői-dombság (165 minta); Mátra: Karancs (36 minta), egyéb (23 minta); Bükk (502 minta); Borsodi-dombság (36 minta); Aggteleki-karszt (136 minta); Zempléni-hegység (25 minta). A futtatott szubsztrát leggyakrabban talaj, avar, különböző mohák, fű- és sárcsomók ill. ezek keveréke volt.

Az adatok értékelésénél a diverzitási rendezést a NuCoSA 1.05 (TÓTHMÉRÉSZ 1996) szoftverrel végeztük.

Eredmények

Az anyagokban az Északi-középhegység területéről összesen 111 poloskafaj példányait találtuk. A gyűjtési helyek (község, majd pontosabb lelőhely) után megadjuk a gyűjtések hónapjait is, pohárcsapdák esetében mind a kihelyezés, mind a felszedés hónapját (pl. V–VII.).

CERATOCOMBIDAE

Ceratocombus (Ceratocombus) coleopratus (Zetterstedt, 1819) — Egerbakta: láptavak; Kelemér: Mohos-tavak; Kosd: Naszály; Mátrakeresztes: Békás-tó. VI, VII, IX. — Az euroszibériai elterjedésű fajnak hazánk területéről eddig csak nagyon kevés példánya volt ismert, újabban azonban hazánk legtöbb nagytáján megtalálták. Valószínű, hogy a faj közel sem annyira ritka, mint az a gyűjteményi adatok alapján feltételezhető, s csak kicsinyisége, illetve a talajszint poloskaira vonatkozó vizsgálatok hiánya magyarázza az eddig gyűjtött példányok kis számát.

DIPSOCORIDAE

Cryptostemma (Pachycoleus) pusillum (J. Sahlberg, 1870) — Alsószuha: Büdös-kút-tető, Gyomol-völgy; „Cserhát”; Jákfalva; Kelemér: Mohos-tavak; Kosd: Naszály; Pécel; Sajókaza: Pocsány; Szendehely. III, V, VI, VII, IX, XI. — Hazánkból az irodalom szerint eddig két lelőhelye volt ismert (Visegrád (Vásárhelyi 1978), Bugac (Bakonyi & VÁSÁRHELYI 1987)), újabban azonban hazánk számos helyén megtalálták; valószínűleg megfelelő helyeken hazánk egész területén előfordul.

HEBRIDAE

Hebrus (Hebrusella) ruficeps Thomson, 1871 — Egerbakta: láptavak; Jákfalva; Kelemér: Mohos-tavak; Kosd: Naszály; Pécel; Putnoki-dombság; Sirok: Nyírjes-tó. II, III, V, VI, VII, IX, XI. — Irodalmi adatok (Benedek 1969b) szerint hazánkban szórványosan fordul elő, nem gyakori. Korhadékból, mohából, esetenként talajból Berlese-futtatóval gyűjtött anyagokból igen nagy, pohárcsapdából valamivel kisebb számban került elő főleg vízpártokról, de más élőhelyekről is.

Hebrus (Hebrus) pusillus (Fallén, 1807) — Jákfalva; Kosd: Naszály. VI, XI. — Irodalmi adatok (Benedek 1969b) szerint hazánkban szórványosan gyakori. A Loksa-gyűjteményből az előző fajénál sokkal kevesebb példánya került elő.

GERRIDAE

Gerris (Gerris) thoracicus Schummel, 1832 — Alsópetény. XI.

SALDIDAE

Chartoscirta cincta (Herrich-Schäffer, 1842) — Kelemér: Mohos-tavak. XI.

Saldula orthochila (Fieber, 1859) — Bükkzsérc. VII–?. — Boreo-montán faj; hazánkban ritka, leginkább hegyvidékeinken találták.

Saldula saltatoria (Linnaeus, 1758) — Bükkzsérc. VII–?.

TINGIDAE

Campylosteira verna (Fallén, 1826) — Bélapátfalva: Bél-kő; Gödöllő; Jósvalő: Nagy-oldal; Kosd: Násznéparlang; Mátraszőlős: Macska-hegy, Tepke; Nagymaros: Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy; Répáshuta: Csúnya-völgy; Szendehely: Gyadai-rét. II, III, IV, V, VI, VII, IX, X, XI.

Acalypta carinata (Panzer, 1806) — Répáshuta: Imó-kő; Szendehely: Gyadai-rét; Telkibánya: Hosszú-kő. V, VII. — A fajnak hazánkból eddig csak kevés példánya került elő; ritkának tűnik, adataink szerint azonban helyenként gyakoribb.

Acalypta nigrina (Fallén, 1807) — Bélapátfalva: Bél-kő. V, VII. — Az irodalom hazánkból mindössze egyetlen példányát említi Hegyaljáról (Vásárhelyi 1974, 1978). Berlese-futtatóval mohából gyűjtött anyagokban 5 brachypter nőtény példányát találtuk. Az egyik legritkább hazai *Acalypta*-faj.

Acalypta marginata (Wolff, 1804) — Bélapátfalva: Bél-kő; Bódvarákó: Esztramos; Eger (Szarvaskő); Karancs; Pécel; Répáshuta: Tar-kő; Salgótarján: Csörgő bányatelep; Somoskőújfalu; Telkibánya: Bohó-rétek. IV, V, VI, VII. — Hazánkban az irodalom szerint nem gyakori, de szórványosan mindenütt előfordul.

Acalypta parvula (Fallén, 1807) — Karancs; Kosd: Násznép-barlang, Vasas-erdő; Mátraszőlős: Macska-hegy, Purga, Tepke; Nagymaros: Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy; Répáshuta: Imó-kő, Kispapsag, Papsag-völgy, Tar-kő; Szendehely: Gyadai-rét; Szilvásvárad: Tótfalu-völgy. III, IV, V, VII, X, XI, XI–VI. — Az irodalom szerint Magyarországon ritka (Vásárhelyi 1974, 1978). A Loksa-gyűjteményben számos példányát találtuk; valószínűleg viszonylag gyakori, eddigi szórványos adatai a talajlakó poloskák speciális gyűjtéseinek hiányával magyarázhatók. Alkalmanként egyszerre viszonylag nagy példányszámban is gyűjthető.

Acalypta gracilis (Fieber, 1844) — Bódvarákó: Esztramos. V, VII. — Magyarországon több helyen is gyűjtötték, főleg az Alföldön, de viszonylag ritkának tűnik.

Acalypta musci (Schrank, 1781) — Alsószuha: Bakócz-völgy; Bélapátfalva: Bél-kő, Lak-völgy; Bódvarákó: Esztramos; Bükkzsérc; Eger (Szarvaskő); Jósavfő: Almás-völgy, Nagy-oldal; Kelemér: Mohos-tavak; Mátrakeresztes: Békás-tó; Putnok: Hegyes-tető; Répáshuta: Balla-völgy, Csúnya-völgy, Fekete-len, Három-kő, Hór-völgy, Kispapsag, Imó-kő, Papsag-völgy, Tar-kő; Szendehely: Gyadai-rét; Szendrőlád: Bába-völgy; Szögliget: Alsó-hegy; Tornakápolna: Szabó-hegy. II, III, IV, V, V–VII, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII.

Derephysia (Derephysia) foliacea (Fallén, 1807) — Bükkzsérc; Egerbakta: láptavak; Mátraháza: Nyírjes-völgy; Répáshuta: Bánya-hegy; Szilvásvárad: Gerennavár. VII, VII–IX, VII–?, VIII, ?–XI.

Lasiacantha capucina capucina (Germar, 1836) — Gyöngyös: Sár-hegy. VII–IX.

Tingis (Tingis) ampliata (Herrich-Schäffer, 1838) — Mátraháza: Nyírjes-völgy. IV–VI.

Tingis (Tropidocheila) reticulata Herrich-Schäffer, 1835 — Mátraháza: Nyírjes-völgy. IV–VI.

Dictyla rotundata (Herrich-Schäffer, 1835) — Jósavfő: Nagy-oldal. IX.

MICROPHYSIDAE

Loricula ruficeps (Reuter, 1884) — Gödöllő: Máriabesnyő; Répáshuta: Imó-kő, Tar-kő. V, VI, VII. — Az irodalom hazánkból egyetlen példányát említi Tahi lelőhelyről (Vásárhelyi 1978).

Loricula elegantula (Bärensprung, 1858) — Kosd: Naszály. VI. — Hazánkban csak néhány példánya ismert hegyvidékeinkről (Vásárhelyi 1978).

Myrmedobia exilis (Fallén, 1807) — Jósavfő: Nagy-oldal. VI, IX. — Az irodalom három hazai lelőhelyét említi: Budapest (Vásárhelyi 1978), Bátorliget (Vásárhelyi et al. 1990), Darány (Kondorosy & Földessy 1998).

MIRIDAE

Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens (Schilling, 1837) — Putnoki-dombság. XI.

Lygus rugulipennis Poppius, 1911 — Mátraszentimre (Galyatető); Sajókaza. IX–XI, XI.

Orthops (Orthops) campestris (Linnaeus, 1758) — Mátraszőlős: Macska-hegy. XI.

Orthops (Orthops) kalmii (Linnaeus, 1758) — Mátraszőlős: Macska-hegy. XI.

Halticus apterus apterus (Linnaeus, 1758) — Mátrakeresztes: Békás-tó. VI.

Piezocranum simulans Horváth, 1877 — Mátraháza: Nyírjes-völgy. V–VII.

Dryophilocoris (Dryophilocoris) flavoquadrimaculatus (De Geer, 1773) — Mátraszentimre (Galyatető). V–VII.

NABIDAE

Alloeorhynchus flavipes (Fieber, 1836) — Gödöllő: Máriabesnyő; Szendehely: Gyadai-rét. IV, VII.

Himacerus (Himacerus) apterus (Fabricius, 1798) — Bükkzsérc. ?–XI.

Himacerus (Aptus) mirmicoides (O. Costa, 1834) — Bélapátfalva: Bél-kő; Szilvásvárad: Gerennavár, Tótfalu-völgy. II, IX–V, XI–VI.

Nabis (Nabis) rugosus (Linnaeus, 1758) — Mátraháza: Nyírjes-völgy; Mátraszőlős: Macska-hegy, Tepke. VII–IX, XI.

Nabis (Nabis) ferus (Linnaeus, 1758) — Gyöngyös: Sár-hegy; Egerbakta; Szilvásvár: Tótfalu-völgy. IX–XI, XI–VI.

Nabis (Nabis) pseudoferus pseudoferus Remane, 1949 — Bélápátfalva: Bél-kő; Gyöngyös: Sár-hegy; Mátraszőlős: Tepke, Purga. III, IX–XI, XI.

Nabis (Dolichonabis) limbatus Dahlbom, 1851 — Telkibánya: Pengő-kő. — Boreo-montán faj, hazánkban eddig Tapolcafőről (Benedek 1969a), a Bakony több pontjáról (Harmat 1986, 1993) és Örtilosról (KONDOROSY & FÖLDESSY 1998) ismert, ritka.

Nabis (Nabicula) flavomarginatus Scholtz, 1847 — Bükkzsérc. VII–?. — Boreo-montán faj, hazánkban viszonylag ritka, lelőhelyei: Bükk hegység, Kőszeg, Békés (Benedek 1969a) ill. a Bakony számos pontja (Harmat 1986, 1993). A Loksa-gyűjteményből egy talajcspadával gyűjtött V. stádiumú lárvá került elő.

ARADIDAE

Aradus depressus Fabricius, 1794 — Kelemér: Mohos-tavak. III.

Aradus distinctus Fieber, 1861 — Gödöllő: Máriabesnyő. XII.

PIESMATIDAE

Piesma (Piesma) capitatum (Wolff, 1804) — Bódvarákó: Esztramos. XII.

Piesma (Piesma) maculatum (Laporte, 1832) — Csővár; Mátrakeresztes: Békás-tó. VI, XI.

BERYTIDAE

Berytinus minor (Herrich-Schäffer, 1835) — Bükkzsérc; Mátrakeresztes: Békás-tó. V–VII, VI, VII–?.

Berytinus signoreti (Fieber, 1859) — Mátraszőlős: Macska-hegy, Tepke; Szilvásvár: Tótfalu-völgy. XI, XI–VI.

Berytinus montivagus (Meyer-Dür, 1841) — Mátraszőlős: Tepke. XI.

LYGAEIDAE

Horvathiolus superbus (Pollich, 1779) sensu Josifov, 1965 — Bélápátfalva: Bél-kő. V.

Nysius senecionis (Schilling, 1829) — Csővár. XI.

CYMIDAE

Cymus aurescens Distant, 1883 — Alsószuha: Bakócz-völgy. XI.

GEOCORIDAE

Geocoris (Geocoris) dispar (Waga, 1839) — Gyöngyös: Sár-hegy. VII–IX.

OXYCARENIDAE

Macroplax fasciata (Herrich-Schäffer, 1835) — Kosd: Naszály. X.

RHYPAROCHROMIDAE

Plinthisus (Plinthisus) brevipennis (Latreille, 1807) — Gödöllő: Máriabesnyő; Kelemér: Mohos-tavak; Kosd: Naszály; Mátraháza: Nyírjes-völgy; Répáshuta: Három-kő, Imó-kő, Kispapsag, Papsag-völgy; Szilvásvár: Tótfalu-völgy. III, IV, V, V–VII, VI, VII, X, XI–VI, XI, XII.

Plinthisus (Plinthisomus) pusillus (Scholz, 1847) — Mátraszőlős: Macska-hegy, Tepke; Répáshuta: Három-kő. VII, XI.

Stygnocoris sabulosus (Schilling, 1829) — Gödöllő.

Stygnocoris pygmaeus (R. F. Sahlberg, 1828) — Bódvarákó: Esztramos; Kosd: Naszály; Mátraháza: Nyírjes-völgy. VII, VII–IX, VIII.

Drymus (Sylvadrymus) ryei Douglas & Scott, 1865 — Gödöllő.

Drymus (Sylvadrymus) brunneus (R. F. Sahlberg, 1848) — Salgótarján: Csörgő bányatelep. VI.

Eremocoris abietis (Linnaeus, 1758) — Gödöllő.

Eremocoris podagricus (Fabricius, 1775) — Alsópetény: Kő-hegy; Gödöllő; Szilvásvár: Gerennavár, Tótfalu-völgy. IX–V, XI, XI–VI.

Eremocoris plebejus (Fallén, 1807) — Gödöllő.

Scolopostethus thomsoni Reuter, 1874 — Kelemér: Mohos-tavak. XI.

Scolopostethus grandis Horváth, 1880 — Mátraháza: Nyírjes-völgy; Mátraszentimre (Galyatető); Nagymaros: Ördög-hegy, Szent Mihály-hegy. IV, V–VII.

Scolopostethus affinis (Schilling, 1829) — Bükkzsérc; Kosd: Alsó-kút-völgy; Telkibánya: Pengő-kő. VII–?, X.

Scolopostethus puberulus Horváth, 1887 — Gödöllő. X. — Irodalmi adatok szerint hazánkban mindenütt ritka; saját adataink azonban arra utalnak, hogy a véltnél valószínűleg jóval gyakoribb. A régebbi irodalomban feltehetőleg gyakran összetévesztik a *S. thomsoni* fajjal.

Scolopostethus pilosus Reuter, 1874 — Kelemér: Mohos-tavak; Répáshuta: Imó-kő. V, X.

Taphropeltus hamulatus (Thomson, 1870) — Mátraháza: Nyírjes-völgy; Szilvásvár: Gerennavár. VII–IX, IX–V. — Hazánkban mindenütt ritkának tűnik.

Tropistethus holosericus (H. Scholz, 1846) — Bélapátfalva: Bél-kő; Gödöllő: Máriabesnyő; Mátraháza: Nyírjes-völgy; Sajókaza: Pocsány. VI, VII–IX, IX, XI.

Emblethis verbasci (Fabricius, 1803) — Gyöngyös: Sár-hegy. V–VII, VII–IX.

Emblethis griseus (Wolff, 1802) — Gödöllő: Máriabesnyő. XII.

Trapezonotus (Trapezonotus) arenarius (Linnaeus, 1758) — Kosd: Naszály. X.

Trapezonotus (Trapezonotus) dispar Stål, 1872 — Gödöllő; Répáshuta: Imó-kő. X.

Aphanus rolandri (Linnaeus, 1758) — Gödöllő.

Sphragisticus nebulosus (Fallén, 1807) — Gödöllő.

Megalonotus chiragra (Fabricius, 1794) — Répáshuta: Csúnya-völgy. II.

Megalonotus sabulicola (Thomson, 1870) — Alsópetény; Gödöllő: Máriabesnyő; Kosd: Naszály, Násznép-barlang; Szendehely. III, X, XI.

Megalonotus antennatus (Schilling, 1829) — Szendehely. III. — Hazánkban viszonylag ritka.

Peritrechus geniculatus (Hahn, 1832) — Bódvarákó: Esztramos; Gödöllő; Mátraháza: Nyírjes-völgy; Mátraszentimre (Galyatető). IV–VI, V–VII, XII.

Peritrechus gracilicornis Puton, 1877 — Gödöllő.

Rhyparochromus (Graptopeltus) lynceus (Fabricius, 1775) — Bódvarákó: Esztramos. VIII.

Rhyparochromus (Raglius) alboacuminatus (Goeze, 1778) — Gödöllő: Máriabesnyő. X.

Rhyparochromus (Rhyparochromus) pini (Linnaeus, 1758) — Gödöllő; Mátraháza: Nyírjes-völgy; Szilvásvár: Gerennavár. V–VII, VII–IX, IX–V.

Rhyparochromus (Rhyparochromus) vulgaris (Schilling, 1829) — Gödöllő; Kelemér: Mohos-tavak. III, VI, IX, XI.

PYRRHOCORIDAE

Pyrrhocoris apterus (Linnaeus, 1758) — Gödöllő; Szilvásvár: Gerennavár, Tótfalu-völgy. IX–V, V–VII, VI–VII, VII–IX.

Pyrrhocoris marginatus (Kolenati, 1845) — Kosd: Naszály. X.

STENOCEPHALIDAE

Dicranocephalus agilis (Scopoli, 1763) — Szilvásvár: Tótfalu-völgy. XI–VI.

COREIDAE

Coreus marginatus (Linnaeus, 1758) — Mátraháza: Nyírjes-völgy. V–VII.

Phyllomorpha laciniata (Villers, 1789) — Gyöngyös: Sár-hegy. VII–IX.

Bathysolen nubilus (Fallén, 1807) — Gyöngyös: Sár-hegy. VII–IX.

Nemocoris falleni R. F. Sahlberg, 1848 — Gödöllő. — Az irodalom Magyarországról több lelőhelyét is említi, melyek kivétel nélkül az Alföldön találhatók: Ágasegyháza, Budapest, Kalocsa, Nadap, Ohat (Vásárhelyi 1983); Bugac (Bakonyi & VÁSÁRHELYI 1987).

Ceraleptus gracilicornis (Herrich-Schäffer, 1835) — Gödöllő: Máriabesnyő. X.

RHOPALIDAE

Rhopalus (Rhopalus) subrufus (Gmelin, 1788) — Bükkzsérc. V–VII, VII–?.

Brachycarenum tigrinus (Schilling, 1817) — Kosd: Naszály; Mátraszőlős: Purga, Tepke. III, XI.

THYREOCORIDAE

Thyreocoris scarabaeoides (Linnaeus, 1758) — Bükkszenterzsébet: Nagy-kő. VI.

CYDNIDAE

Microporus nigrinus (Fabricius, 1794) — Gödöllő: Máriabesnyő. XII.

Legnotus limbosus (Geoffroy, 1785) — Bélapátfalva: Bél-kő; Bódvarákó: Esztramos; Csővár; Gödöllő: Máriabesnyő; Szilvásvárad: Tótfalu-völgy. IV, V, VII, VIII, XI, XI–VI.

Legnotus picipes (Fallén, 1807) — Mátraháza: Nyírjes-völgy. V–VII.

Canthophorus dubius (Scopoli, 1763) — Gyöngyös: Sár-hegy; V–VII.

Tritomegas sexmaculatus (Rambur, 1842) — Gödöllő.

SCUTELLERIDAE

Eurygaster austriaca (Schrank, 1776) — Csővár; Gödöllő; Gyöngyös: Sár-hegy. VII, VII–IX, XI.

Eurygaster maura (Linnaeus, 1758) — Kelemér: Mohos-tavak. IX.

Eurygaster testudinaria (Geoffroy, 1785) — Kelemér: Mohos-tavak; Kosd: Naszály. III, XI.

PENTATOMIDAE

Vilpianus galii (Wolff, 1802) — Mátraháza: Nyírjes-völgy; V–VII.

Podops inuncta (Fabricius, 1775) — Alsópetény: Cseres. XI.

Sciocoris (Sciocoris) cursitans (Fabricius, 1794) — Bódvarákó: Esztramos. V.

Sciocoris (Aposciocoris) homalonotus Fieber, 1851 — Kosd: Naszály. X. — Az irodalom szerint hazánkban ritka, csak elszórtan fordul elő (HALÁSZFY 1959). Ennek ellenére a vizsgált anyagokban a legnagyobb példányszám-ban előforduló *Sciocoris*-faj, számos példánya került elő domb- és hegyvidékeinkről, legtöbb példányát a Pilisben gyűjtötték. Elképzelhető, hogy a faj valójában nem ritka, de ritkán tartózkodik a növényzeten és így a szokásos gyűjtési módszerekkel nehezen gyűjthető.

Sciocoris (Aposciocoris) microphthalmus Flor, 1860 — Kosd: Naszály. VI.

Aelia acuminata (Linnaeus, 1758) — Kelemér: Mohos-tavak; Kosd: Naszály; Mátraszertimre (Galyatető). III, IX, XI, XI–IV.

Neottiglossa pusilla (Gmelin, 1789) — Mátraháza: Nyírjes-völgy. V–VII.

Eusarcocoris aeneus (Scopoli, 1763) — Alsószuha: Bakóc-völgy. XI.

Holcostethus (Holcostethus) vernalis (Wolff, 1804) — Mátraháza: Nyírjes-völgy. V–VII.

Carpocoris purpureipennis (De Geer, 1773) — Telkibánya.

Palomena prasina (Linnaeus, 1758) — Gyöngyös: Sár-hegy. XI–IV.

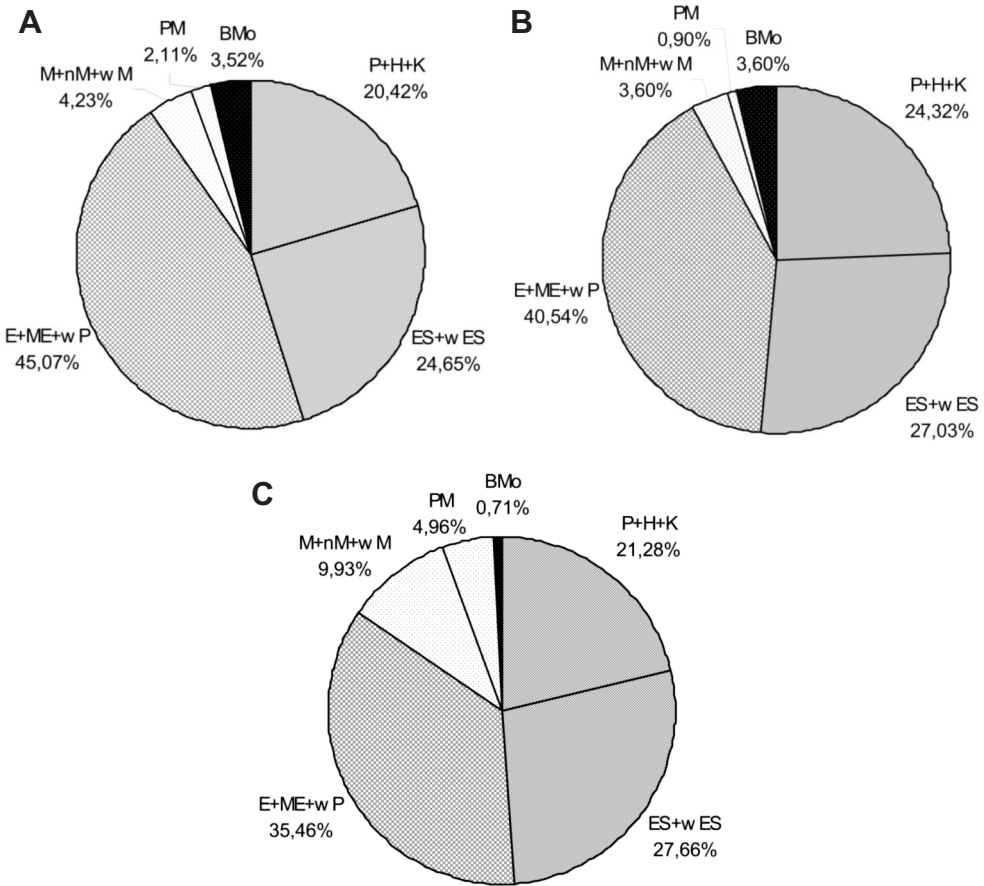
Pentatoma rufipes (Linnaeus, 1758) — Mátraháza: Nyírjes-völgy. IX–XI.

Picromerus bidens (Linnaeus, 1758) — Bükkzsérc; Mátraháza: Nyírjes-völgy. IX–XI, ?–XI.

Értékelés

Ha a Loksa-gyűjtemény alapján összehasonlítható három nagytáj területén talált talajlakó poloskafajokat állatföldrajzi szempontból csoportosítjuk és összegezzük, az 1. ábrán megadott arányokat kapjuk.

Megfigyelhető, hogy mindkét középhegységünk, így az Északi-középhegység területén is jelentősen kisebb a mediterrán és ponto-mediterrán elemek aránya, mint az Alföldön, a boreo-montán fajok aránya viszont éppen fordított. Az Északi-középhegység területén a Dunántúli-középhegységhez képest a mediterrán és ponto-mediterrán fajok aránya viszonylag alacsony. A 4 mediterrán faj közül 2 az Alföld szomszédságában fekvő Naszály hegyoldalairól, 1 pedig a szemi-arid klímájú, az Alföld éghajlati hatása által erősen befolyásolt gyöngyösi Sár-hegyről került elő; ezek a területek számos melegkedvelő fajnak adnak otthont.

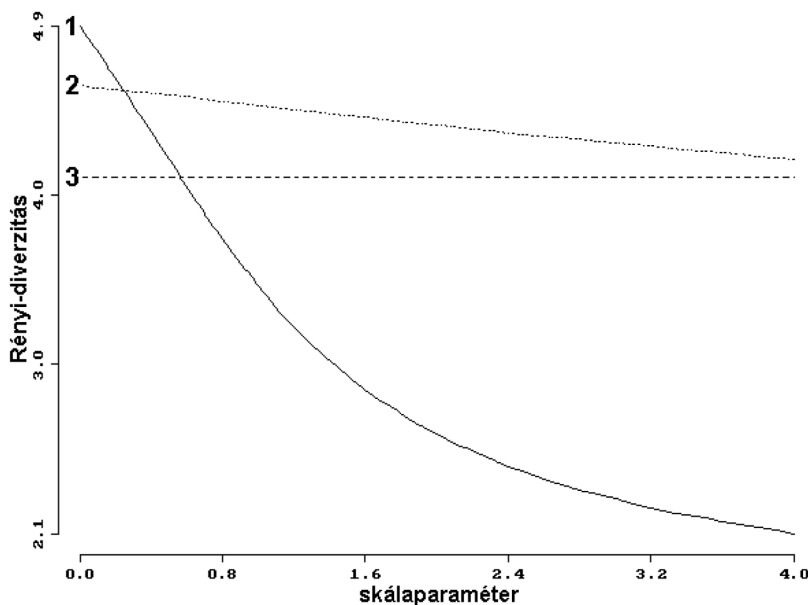
1. ábra. A: a Dunántúli-középhegység, B: az Északi-középhegység és C: az Alföld területén gyűjtött poloskafajok állatföldrajzi elterjedés szerinti megoszlása. BMo = boreo-montán, E = európai, ES = eurosibériai, H = holarktikus, K = kozmopolita, M = mediterrán, ME = mediterrán-európai, nM = észak-mediterrán, P = palearktikus, PM = ponto-mediterrán, wES = nyugat-eurosibériai, wM = nyugat-mediterrán, wP = nyugat-palearktikus.

A boreo-montán elemek aránya a két középhegység területén nem különbözik számottevően; az Északi-középhegység területén talált 4 faj közül 2 a Zempléni-hegység északi, sok szempontból kárpáti jellegű részén (Telkibánya) került elő.

Az Északi-középhegység területén megtalált ponto-mediterrán, mediterrán és boreo-montán elterjedésű fajok a következők: ponto-mediterrán: *Dictyla rotundata*; mediterrán: *Horvathiolus superbus*, *Macroplax fasciata*, *Phyllo-morpha laciniata*, *Sciocoris homalonotus*; Boreo-montán: *Nabis limbatus*, *Nabis flavomarginatus*, *Megalonotus antennatus*, *Carpocoris purpureipennis*.

A három vizsgált nagytáj közül az Északi-középhegység az euroszibériai és a nyugat-euroszibériai fajok együttes aránya, valamint az európai, mediterrán-európai és nyugat-palearktikus fajok együttes aránya tekintetében köztes helyet foglal el az Alföld és a Dunántúli-középhegység között. Az Északi-középhegység területétől nyugatra erősebb óceáni, tőle keletre erősebb kontinentális hatás érvényesül, így a Dunántúli-középhegység területén az európai, mediterrán-európai és nyugat-palearktikus fajok együttes aránya, az Alföld területén az euroszibériai és a nyugat-euroszibériai fajok együttes aránya magasabb.

A talajlakó poloskák szempontjából hazánk különböző állatföldrajzi hatások találkozási területe, mely a fauna kevertségét okozza; erre utal többek között endemikus fajaink elenyésző száma, valamint a mediterrán és ponto-mediterrán fajok magas aránya. Középhegységeink mediterrán és ponto-mediterrán fajokban az Alföldnél jellemzően szegényebbek, de számos ilyen faj megtalálható a hegyvidékek déli kitettséggű, meleg pontjain. Az euroszibériai és a nyugat-euroszibériai (kontinentális klímát kedvelő) fajok aránya a vizsgált nagytájak között kelet-nyugati (Alföld – Északi-középhegység – Dunántúli-középhegység) irányban csökken, az európai, mediterrán-európai és nyugat-palearktikus (óceáni klímát kedvelő) fajok aránya ugyanilyen irányban nő. Megállapíthatjuk tehát, hogy a fauna összetételét befolyásoló hatások tehát a talajszint poloskáira is hatással vannak; a három részletesen vizsgált hazai nagy-

2. ábra: A vizsgált nagytájak diverzitási profiljai (Rényi-diverzitás).
1 = Alföld; 2 = Dunántúli-középhegység; 3 = Északi-középhegység.

táj állatföldrajzi szempontból különböző összetételű talajlakó poloskafaunával rendelkezik, azonban köztük sok az átmeneti terület.

Az egyes nagytájakon élő talajlakó poloskák diverzitását Rényi-féle diverzitási rendezéssel összehasonlítva a 2. ábrán látható diverzitási profilokat kapjuk. Két középhegységünk diverzitás szerint rendezhető és közülük az Északi-középhegység a kevésbé diverz. Egyik középhegységünk sem rendezhető diverzitás szerint az Alfölddel, mivel a domináns fajok vonatkozásában diverzebbek, a ritka fajok tekintetében kevésbé diverzek annál.

Köszönetnyilvánítások

Ezúton mondunk köszönetet Dózsa-Farkas Klára tanszékvezetőnek, a Loks-gyűjtemény rendelkezésünkre bocsátásáért és Kondorosy Elődnek, publikálatlan állatföldrajzi adataiért, melyeket felhasználhattunk.

Irodalom

- BAKONYI, G. & VÁSÁRHELYI, T. (1987): The Heteroptera fauna of the Kiskunság National Park. – In: Mahunka, S. (ed.): The Fauna of the Kiskunság National Park, II. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 85–106.
- BENEDEK, P. (1969a): A Nabidae család (Heteroptera) fajainak elterjedése a Kárpát-medencében. – Állatt. Közl. 56: 7–16.
- BENEDEK, P. (1969b): Poloskák VII.–Heteroptera VII. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), XVII, 7. Akadémiai Kiadó, Budapest, 86 pp.
- BÍRÓ, I. (2003): Temporal-spatial pattern of true bug assemblies in Lake Balaton – AEER 1 (1–2): 173–185.
- HALÁSZFY, É. (1959): Poloskák II.–Heteroptera II. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), XVII, 2. Akadémiai Kiadó, Budapest, 87 pp.
- HARMAT, B. (1986): Ritkábban előforduló poloskafajok a Bakonyból (Heteroptera). – Fol. Mus. hist.-nat. Bakony. 5: 13–16.
- HARMAT, B. (1993): A Bakony-hegység Nabidae, Reduviidae és Pyrrhocoridae faunájának alapvetése (Heteroptera). – Fol. Mus. hist.-nat. Bakony. 12: 23–38.
- KONDOROSY, E. & FÖLDESSY, M. (1998): Adatok a Duna-Dráva Nemzeti Park Dráva menti területei poloska (Heteroptera) faunájához. – In: Uherkovich, Á. (ed.): A Dráva mente állatvilága, II. Dunántúli Dolg. Term. tud. Sorozat 9: 159–176.
- RÉDEI, D. & HUFNAGEL, L. (2003): The species composition of truebug assemblages extracted with Berlese funnels – AEER 1 (1–2): 93–113.
- RÉDEI, D., GAÁL, M. & HUFNAGEL, L. (2003): Spatial and temporal patterns of true bug assemblages extracted with Berlese funnels – AEER 1 (1–2): 115–142.
- SOÓ, R. (1965): Növényföldrajz. Tankönyvkiadó, Budapest, 152 + I–XXV pp.
- TÓTHMÉRÉSZ, B. (1996): NuCoSA: Programcsomag botanikai, zoológiai és ökológiai vizsgálatokhoz. – Synbiol. Hung. 2 (1): 1–84.
- VÁSÁRHELYI, T. (1974): Új és kevésbé ismert csipkéspoloskák a magyar faunában (Heteroptera: Tingidae). – Fol. ent. hung. 27 (2): 231–234.
- VÁSÁRHELYI, T. (1978): Poloskák V.–Heteroptera V. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), XVII, 5. Akadémiai Kiadó, Budapest, 76 pp.
- VÁSÁRHELYI, T. (1983): Poloskák III.–Heteroptera III. – In: Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae), XVII, 3. Akadémiai Kiadó, Budapest, 88 pp.
- VÁSÁRHELYI, T., KONDOROSY, E. & BAKONYI, G. (1990): The Heteroptera fauna of the Bátorliget Nature Reserves. – In: Mahunka, S. (ed.): The Bátorliget Nature Reserves – after forty years, 2. Budapest, pp. 347–355.

RÉDEI Dávid
2364 ÓCSA, Bajcsy-Zs. u. 60.

HUFNAGEL Levente
hufnagel@kee.hu